

Ry Cooders Chávez Ravine: jukebox och utgrävningsprojekt

Skiva: Chávez Ravine

Artist: Ry Cooder

Utgiven år 2005

Den nya skivan av Ry Cooder, *Chávez Ravine*, gör nästan att man tappar hakan av pur förvåning: hur är det möjligt att en artist och musiker, en *auteur* som Ry Cooder, som man väl trodde hade sagt det väsentliga han har att säga, efter de utflykter han de senaste åren ägnat sig åt – trots motstånd från den amerikanska administrationen - inom det rikt flödande kubanska musiklivet, alltså Buena Vista Social Club-projektet, nu efter en lång och mycket imponerande karriär med allt från nya versioner av urgammal blues, hawaijansk slack key-gitarr, Tex-Mex samt flera högspänningsmöten med afrikanska och asiatiska musiker, kan komma igen med en skiva som är så överflödande rik på musikaliska, politiska och socio-ekonomiska infallsvinklar att man egentligen har svårt att på ett vettigt sätt kunna sammanfatta hela detta projekt? Ett projekt som Cooder hållit på med i tre och ett halvt år och som nu drabbar en med kraften av en mental jordbävning.

Cooder som alltid älskat den gamla populärmusiken, de gamla musikerna, han som ofta lyckats återuppliva stilar man redan trodde varit utdöda, som kubansk son och danzon eller amerikansk country blues eller hawaijansk slack key och som ofta lyckats locka musiker till studion i den sista, skälvande stunden innan de går ur tiden (ett klassiskt folkloristiskt grundschema för övrigt), kallar sig numera också själv för en musikeologisk sökare. Vilket kanske kan få en att tro att detta är ett torrt, akademiskt projekt där han försöker visa omvärlden vilka rika musikaliska skatter som gått och fortsätter att gå förlorade i den moderna omvandlingens och teknokratiseringens, globaliseringens spår. Han tar här som exempel ett litet område, en gång bebott av kanske 5.000 chicanos, dvs mexikanska invandrare och barn till invandrare som redan på 1910-talet kommit till Kalifornien och i detta fall bosatt sig i en liten dalgång eller ravin, strax bortom en kulle i centrala Los Angeles, änglarnas stad. Ett litet mexikanskt

ghetto med små hus och mängder av husdjur, en enda liten vindlande väg in till området, en enda liten kraftledning som för in ström, ett område som återuppväcks och återupptäcks på CD:ns första spår, Poor Man's Shangri-La, alltså den fattige mannens Shangri-La, ett litet paradys bara ett stenkast från det urbana Los Angeles. Och alltsammans började 1949 när en ung fotograf, Don Normark, medan han sökte en utkikspunkt för att fotografera vykort av LA, råkade se Chávez Ravine bakom en kulle som han klättrat upp på.

Cooder visar att förstörelsen av området är en metafor för en mycket större samhällsförändring. Här byggdes i stället för det mexikanska bostadsområdet eller en förnyelse av det, vilket också var planerat, ett baseballstadion för f d New York-klubben The Dodgers, i en maffialik vändning som innehåller både spelande på kommunistskräck av politiker och myndigheter, rasism (myndigheterna slog år 1943 ner på unga s k pachucos, dvs mexikanska invandrare som klädde sig lite snobbigt och tufft i s k zoot suits) och ultrapatriotisk fundamentalism av den amerikanska sorten. I en ironisk sång, Don't call me red, som illustrerar den radikale LA-aktivisten, New Deal-aren Frank Wilkinsons livsöde, talar texten bl a om att "Gud älskar dig om du spelar boll, det är allt". Cooder har i intervjuer med anledning av sin nya skiva understrukt att den typ av kapitalism som i dag har kapat makten i USA kanske egentligen fick sin början här, omkring 1949, i bl a Los Angeles och Hollywood där ju många artister förföljdes i det som kom att kallas the Red Scare (röda faran) eller McCarthy-eran och att ett av de tidiga uttrycken för föreställningen om att man kunde marginalisera kulturer och människor som inte passade in i den dominerande amerikanismen var just utplånandet av Chávez Ravine.

Cooder har därmed i detta projekt funnit ett slags Sesam öppna dig för en rad frågor som han genom åren har ägnat en hel del tankeförmåga och mycken uppfinningsrikedom åt, de marginaliserades och undanskuffades musikkulturer. Om detta av läsaren av denna text tolkas som att Chávez Ravine är en mycket politisk skiva är nog också det ett missförstånd. I viss mening är skivan naturligtvis oerhört politisk, politiskt medveten. Men det är en medvetenhet som inte innebär att Cooder egentligen skulle tänka sig att problematiken med en amerikanism som leder till rovdrift på både människor och natur är enkel att komma åt eller återställa – en låt som klart artikulerar detta är den gamle chicano-sångaren Lalo Guerrerros Corrido de boxeo, en sång om boxare av mexikanskt ursprung som så att säga får offra sig själva i grottekvarnen, därför att människor som de aldrig getts någon annan chans att klara sig i den typ av samhälle där de hamnat, ett samhälle som bygger på utslagning, exploatering, förstörelse.

Men skivan är ingen ensidig anklagelseakt där Cooder skulle försöka göra sig till ett verktyg för någon entydig politisk linje eller aktivism – annan än en mycket klar front mot den Bush-ledda kapitalismen och kidnappingen av den amerikanska demokratin som Cooder kallar politiken.

I stället är denna CD liksom tidigare Cooder-plattor – t ex soundtracket *The Long Riders* från år 1979 som var ett försök till rekonstruktion av den prototypiska countrymusiken i 1800-talets vilda western - en resa in i en gårdag som öppnar sig som en komplicerad tidsmaskin eller ett hologram eller kanske en fantasirik och kreativt nyskapande jukebox som på ett magiskt sätt förmår återuppliva en rad musikgenrer och stämningar från denna tidsperiod.

På många sätt är detta Cooders mest fulländade projekt hittills. Det är som om alla bitar – hans radikalism, hans romanticism, hans förkärlek för det nostalgiska men även för de udda sounden - skulle ha fallit på plats här, som om han lyckats aktivera exakt rätt personer, rätta röster, rätta musiker för att åstadkomma vad som av kritikerna kallats omväxlande en folkopera, en urban opera, ett slags musikteater eller en film.

De röster han samlat för sitt projekt som alltså måste ses som ett försök – och ett lyckat sådant – att visa hur folkets genrer alltid till sist vinner över förövarnas maskiner, är Lalo Guerrero (1915-2005), nestorn bland chicano-artister som dog kort efter inspelningarna, dennes kollega Don Tosti som var en annan central musiker bakom den särpräglade blandning av mexikanskt och swing som skapades här vid denna tid, vidare Little Willie G., sångare i sextiotals-chicano-gruppen från LA, Thee Midnites, sångerskan Ersi Arvizu (f d medlem i chicano-flickgruppen The Sisters), den hawaijanske sångaren Bla Pahinui etc.

Den oerhörda variationsvidden i det material skivan bjuder på, sjudande och bubblande av liv, stämningar, känslor och svängig musik, kan jag faktiskt inte jämföra med något annat än kanske just de kubanska Buena Vista Social Club-inspelningarna eller möjligen det afrokubanska Calle 54-jazzprojektet som för något år sedan presenterade en rad latinamerikanska, spanska och nordamerikanska jazzmusiker som hade den afrokubanska musiken som en gemensam nämnare.

Några exempel på stilvidden i denna sprakande musikfest som Cooder här sammanställt:

3 cool cats, en jazzig r& b-klassiker, skriven anno dazumal av Leiber & Stoller, med härligt stötig sång av Little Willie G., en låt som tonar ut till ackompanjemang av en skällande hund och en tjutande siren,

- El u.f.o. cayó (ufot har landat), en lång, drömsk exoticalåt om ett UFO, med Juliette Commageres svävande sång samt Don Tostis röst som profetiskt förkunnar vad som kommer att hända med Chávez Ravine,
- In My Town, en liten, supernätt låt där man hör Ry sjunga à la en ung Chet Baker (utmärkande för skivan är att Cooder här också som sångare visar upp sidor han aldrig tidigare kommit i närheten av, genom att iklä sig olika röstmässiga masker, personae som han går in i och ut ur på ett högst spännande sätt). Låten innehåller ett oerhört känsligt, snyggt pianospel av Jackie Terrason, en ren västkustjazz-rekonstruktion av förbluffande, intensiv skönhet,
- Onda callejera – en av flera låtar i klassiska mexikanska stilar, skönt gungande musik med ett danstempo som aldrig låter sig nedslås av några grävskopor och schaktningsmaskiner, låten är skriven av sångaren Little Willie G. och David Hidalgo från Los Lobos,
- 3rd base, dodgers stadium, en poplåt med en refräng som tillhör den allra mest efterhågsna sorten, i ren och skär Lennon/McCartney-klass, mjukt-strävt sjungen av Bla Pahinui, en av det nya årtusendets vackraste sånger, liksom också den avslutande, ekologiska Soy luz y sombra (Jag är ljus och skugga), med stark sång av Ersi Arvizu. Den avslutande sången är uppenbarligen inspirerad av ett besök i Costa Ricas regnskogar. Hyllningen till naturen, den som skövlats i Chávez Ravine, ger lyssnaren av denna häpnadsväckande rika och mäktiga skiva en chans att reflektera över världens och jordens öde och framtid, och kunna tänka sig att allt ännu inte är för sent, att inte ens Chávez Ravine är helt försvunet, inte så länge denna underbara musik tillåts flöda ur de högtalare man har tillgång till, antingen i hemmet, i bilen eller i den portabla CD-spelaren. En skiva som man helt enkelt skulle vilja skänka åt sina vänner, sina medmänniskor.

Skivan är sådan att den aktualiserar en rad frågeställningar också här hos oss i Österbotten, i Vasa. Också här finns ju Chávez Ravine. I Vasa t ex i form av Wanha Pakka, området vid Roparnäsbacken som fick ge vika för ”utvecklingen”, dvs en ny infartsväg till centrum. Eller Sandviksparken som klövs mit itu av en motorväg, Rewell Center som förstörde ett helt kvarter av äldre stadsbebyggelse etc, etc. Och apropå tvåspråkighetsdebatten: detta är en ”perfekt” tvåspråkig skiva, där det spanska och det engelska tycks kunna existera tillsammans utan svårigheter. Ändå innebar ju Chávez Ravine, som Cooder konstaterar, (början till) slutet för den mexikanska medvetenheten i USA.

Sven-Erik Klinkmann

Skribenten är författare och populärkulturforskare

E-post: sven-erik.klinkmann@netikka.fi

(Texten har varit publicerad i Vasabladet den 22 juni 2005)